

Kokous 2019-10-10

AIKA: 10.10.2019 klo 14-16

PAIKKA: Kansalliskirjasto, Fabianian kokoushuone, Yliopistonkatu 1, 2.krs

SISÄLLYS:

- 1 Kokouksen avaus
- 2 Edellisen kokouksen muistion tarkistaminen
- 3 Kansalliskirjaston Koha-yhteistyön eteneminen (Ari Ahlqvist, Kansalliskirjasto)
- 4 YSasta ja Allärsista YSOon -siirtymän tilannekatsaus (Matias Frosterus, Kansalliskirjasto)
- 5 Järjestelmäkatsaukset
 - 5.1 Koha-Suomi, Ari Mäkiranta
 - 5.2 Kirjastopalvelu, Katri Riiheläinen
 - 5.3 Finto, Matias Frosterus
 - 5.4 Axiell Media, Mari Saikkonen
 - 5.5 Helmet, Susanna Aakko
 - 5.6 Melinda, Minttu Hurme
 - 5.7 Alma-kirjastot, Pertti Föhr
 - 5.8 MARC 21, Ulla Ikäheimo
 - 5.9 Mikro-Väylä, Miika Vacker
 - 5.10 Dublin Core, Juha Hakala
 - 5.11 Bibframe, Juha Hakala
 - 5.12 Axiell Finland, Esa Peltonen
 - 5.13 Korkeakoulujen Koha, Ari Ahlqvist
 - 5.14 Finna, Bjarne Beckmann
- 6 Muut asiat
 - Pääsyn rajausta omatoimikirjastoihin Koha-järjestelmässä
- 7 Seuraava kokous
- 8 Kokouksen päättäminen

Muistio

Läsnä:

- Susanna Aakko, Helmet-kirjastot
- Ari Ahlqvist, Kansalliskirjasto
- Bjarne Beckmann, Kansalliskirjasto (pj.)
- Matias Frosterus, Kansalliskirjasto
- Pertti Föhr, Helsingin yliopiston kirjasto; Alma-kirjastot
- Juha Hakala, Kansalliskirjasto
- Minttu Hurme, Kansalliskirjasto
- Ulla Ikäheimo, Kansalliskirjasto
- Ari Mäkiranta, Koha-Suomi
- Esa Peltonen, Axiell Finland
- Katri Riiheläinen, Kirjastopalvelu
- Mari Saikkonen, Axiell Media
- Miika Vacker, Mikro-Väylä
- Tanja Vienonen, Kansalliskirjasto (siht.)

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 14.03.

2 Edellisen kokouksen muistion tarkistaminen

Muistio: [Kokous 2019-05-21](#)

Hyväksyttiin edellisen KATVE-kokouksen muistio.

3 Kansalliskirjaston Koha-yhteistyön eteneminen (Ari Ahlqvist, Kansalliskirjasto)

Esitys: [Koha-yhteistyön eteneminen](#)

Ari Ahlqvist esitteli Koha-yhteistyön etenemistä korkeakoulukirjastosektorilla. Korkeakoulujen kirjastojärjestelmäyhteistyö on jatkunut jo yli 30 vuotta: Ensin kaikki yliopistokirjastot (ja tietyt erikoiskirjastot) ottivat käyttöön VTLS:n, jonka jälkeen järjestelmäksi otettiin Voyager, jolloin mukaan tulivat myös ammattikorkeakoulujen kirjastot. Yliopistokirjastojen yhteisluettelo Linda muuttui Voyager-aikana Aleph-pohjaiseksi kaiken kattavaksi Melindaksi.

Vuonna 2019 yhteinen tie jakautui kahtia, kun osa korkeakoulukirjastoista otti käyttöön Kohan, ja osa siirtyy käyttämään Alma-järjestelmää.

Kansalliskirjasto päätyi ottamaan avoimen lähdekoodin Koha-järjestelmän käyttöön 16 muun kirjaston kanssa. Siirtymät Voyagerin korvaavaan Kohaan tehtiin vauhdilla, sillä viimeisen kirjaston käyttöönotto oli 1.10.2019, kun koko prosessi alkoi maaliskuussa 2018.

Järjestäytyminen korkeakoulujen Kohassa on vielä kesken, mutta sopimukset CSC-Kansalliskirjasto-yhteistyön ja korkeakoulujen välillä tehdään niin nopeasti kuin mahdollista. Kohan kansainvälisen version kehityslinjaan pyritään pääsemään marraskuun aikana; tällä hetkellä käytössä on Koha-Suomen suomalainen versio. Koha-Suomen kirjastoilla on kaikilla Finna käytössä ja pian myös Melinda-kuvailuympäristö.

Koha-kirjastot tekevät yhteistyötä monella suunnalla, esim. Koha-Hackathon järjestettiin tiistaina 22.10.2019 ennen Kirjastoverkkopäiviä. Yhteistyö on molemminpuolista Koha-Suomen ja korkeakoulukirjastojen Kohan kesken.

Yhteydenotot: koha-posti@helsinki.fi ja Ari Mäkiranta (@koha-suomi.fi) Koha-Suomen puolelta.

4 YSAsta ja Allärsista YSOon -siirtymän tilannekatsaus (Matias Frosterus, Kansalliskirjasto)

Esitys: [YSAsta ja Allärsista YSOon kirjastoissa](#)

Matias Frosterus esitteli YSAsta ja Allärsista YSOon -siirtymän tämän hetkistä tilannetta. Tietueiden asiasanakenttiin lisätään URI-tunnisteet, joilla saadaan parempi tuki monikielisyydelle, linkitykset muihin sanastoihin (niin koti- kuin ulkomaisiin) ja saadaan käyttöön tunnisteiden muut edut, esim. sanastojen ajantasaisuus parantuu. Asiasanastojen jaottelu muuttuu kielen ja aihealueen mukaisuudesta käyttötarkoituksen mukaiseksi.

Melinda-metatietovaranto konvertoitiin kesällä, eli kaikkien bibliografisten tietueiden (4,9 milj.) sisällönkuvailu muutettiin YSOksi. Samalla asiasanojen ketjutus purettiin, mutta tiedon saa kuitenkin säilytettyä käyttämällä 8-osakenttää MARC:ssa. 8-osakentät voivat olla hyödyllisiä joissain tapauksissa, mutta saattavat rikkoa MARC-kenttien "kauneuden" (esimerkit esityksessä). Keskusteltiin ketjutusten purkamisesta ja todettiin, että enää ketjuja ei tule tehdä. Esitettiin aiheellisesti kysymys, olisiko mahdollista asiakkaiden edelleen toivovan purettujen ketjujen käyttäytyvän samoin kuin ennen.

Konversio-ohjelma on avointa lähdekoodia ja löytyy Kansalliskirjaston Githubista. Toimii käytännössä niin, että tietokannasta otetaan "dumppi" ja syötetään se konversio-ohjelmaan, joka konvertoi asiasanat YSOksi. Konversiossa olennaista on päättää, tuotetaanko termit lähtökielillä vai täydennetäänkö ne kaksikielisiksi (fin-swe). Ohjelmasta saa ulos erilaisia raportteja, joissa näkyy mitä on konvertoitu, mitä ei ole konvertoitu, mitä ei ole löytynyt sanastoista ja muut poikkeukset. Melindan osalta korjaukset ovat vielä kesken, joka johtuu enimmäkseen jaettujen käsitteiden haasteista (esim. ohjaus: taiteet ja media / neuvonta ja opastus / hallinta).

Kaunokki ja Bella on jäädytetty, näistä on siirrytty käyttämään Helsingin kaupunginkirjaston ylläpitämää KAUNOa. Seuraavaksi tehdään vielä Melindan jälkisiivouksia, konvertoidaan Voyagerista luopuvien korkeakoulukirjastojen tietokannat ja suunnitteilla on toteuttaa Melindaan "kielitäydennystoiminto", jonka avulla yhdellä kielellä tehty kuvailu täydentyisi automaattisesti kaksikieliseksi (fin-swe).

Konversio-ohjelma on nyt käytännössä valmis, kaikki tiedetyt puutteet on korjattu. Axiell kertoi aloittavansa Auroran ja Mikromarcin konversiot marraskuussa, PrettyLibin osalta asiaa tutkitaan vielä.

5 Järjestelmäkatsaukset

5.1 Koha-Suomi, Ari Mäkiranta

[Suomi.fi](#)-viestitoiminto on otettu käyttöön kesän aikana, kuten myös Finto-integraatio. YSA-YSO-konversio aloitetaan syksyn aikana. Vuodenvaihteen jälkeen alkanee odotettu Melinda-integraatio.

5.2 Kirjastopalvelu, Katri Riiheläinen

Yhteistyö sujuu kuvailuasioissa hyvin kaikkien kirjastojen kanssa. YSO-konversio on tehty ja yhteistyö toimii Melindassa; Kirjastopalvelu on suuri metatiedontuottaja Melindassa. YSA-YSO -muutos on mennyt hyvin läpi, vaikka tottakai ketjuille pidettiin hautajaiset.

5.3 Finto, Matias Frosterus

Uusi versio SKOSMOS:sta on tulossa käyttöön, minkä lisäksi asiasanojen ehdotusjärjestelmän toteutusta on suunniteltu. Toiveissa on, että asiasanoja voisi esittää suoraan kuvailuympäristössä, mutta tämä on pitkän tähtäimen suunnitelmissa.

5.4 Axiell Media, Mari Saikkonen

Vuosi on ollut kiireinen, sillä puitesopimuksien puitteissa toteutettuja palveluja tehty valmiiksi. On todettu, että puolet suomalaisista on Axiell Median potentiaalisia asiakkaita. Finna-integraatio (yhden palvelun käyttö kaikissa kirjaston palveluissa, myös e-aineistoissa) on pitkän tähtäimen suunnitelmissa. Lisäksi käyttäjän autentikointi on saatu valmiiksi kaikissa nykyisissä kirjastoissa, tämä järjestelmä ei ota kantaa siihen mikä taustajärjestelmä kirjastossa on käytössä. Aineiston käytettävyyden kanssa aletaan tehdä töitä ensi vuonna.

5.5 Helmet, Susanna Aakko

Haravointi Melindaan on käynnistetty, osa aineistometatiedosta haravoidaan, mutta ei kaikki. YSA-YSO-konversio ei ole (vielä) suunnitteilla. Tietokanta kuitenkin uudelleenindeksoidaan ja näyttömääritykset päivitetään uuden käytännön mukaisiksi. ISBN-numeroiden yhdysmerkeistä luopumisesta ollaan keskusteltu. Metatiedon monimutkaisuuden lisääntyessä vaikuttaa siltä, että yhdysmerkittämyys voisi tehdä asioista yksinkertaisempia. Rajapintoja käyttävät palvelut hyötyvät välimerkittämyydestä, esim. kirjastokorttien numeroiden käyttö mobiilikirjastossa.

Tähän todettiin, että ISSN-numeroiden yhdysviivaa ei saa poistaa, koska siitä tulee ongelmia. Melindassa yhdysmerkillisyys/yhdysmerkittämyys ei ole ongelma. Kuvailuohjeet ohjeistavat kielestä riippuen käyttämään yhdysviivoja. RFID-standardissa tunnisteet tulee olla ilman väli-merkkejä, kuten EAN-koodissa.

Lisäksi remonteja on käynnissä ympäri Helmet-aluetta ja uusia versioita on tulossa Sierrasta. Viime kesä meni kirjaston logistiikkaohjelman käyttöönotossa.

5.6 Melinda, Minttu Hurme

Eri järjestelmien integraatioilla on ollut työllistävä vaikutus. Koha-kirjastot korkeakouluissa tekevät yhä kuvailun Alephissa, minkä toiminta riittää ainakin toistaiseksi. Kansalliskirjaston oma Koha-siirtymä toi mukanaan jonkin verran lisätöitä. Joulukuussa aloitettava Alma-kirjastojen integraatio toimii niin, että he tekevät kuvailun Almassa, josta tieto siirtyy Melindaan. Koha-Suomen mukaantulossa kuvailu tehdään TäTissä, josta tieto siirtyy Melindaan.

Viola on saatu melkein kokonaan siirrettyä Melindaan, myös kuvailu tehdään nyt Melindassa. Arto on siirretty melkein kokonaan Melindaan ja ne jotka käyttävät Alephia voivat jo kuvailla Arto-tietueita Melindaan.

Melindassa on otettu uusi rajapinta käyttöön. OAI-PMH provider Melindassa, auktoriteetit OAI-PMH:n kautta. Lisäksi palvelinsiirto Melindan Alephille aiheuttaa muutaman päivän käyttökatkon ja joiain IP-osoitteiden muutoksia, asiasta tiedotetaan syksyn aikana. Auroran kanssa käydään läpi mahdolliset muutokset, voi vaatia toimenpiteitä paikallisissa.

5.7 Alma-kirjastot, Pertti Föhr

Alman käyttöönotto etenee; ensimmäinen aalto on saanut ohjelmat testikäyttöön. Yhteiset palvelut hyvällä mallilla (Finna, Melinda, Asteri) ja ne voidaan ottaa käyttöön. Toinen aalto aloitti orientoitumisen lokakuussa, käyttöönotto 2020 kesällä.

5.8 MARC 21, Ulla Ikäheimo

Formaattiin on lisätty saavutettavuuskenttiä, joilla voi kuvailla erilaisia tietoja aineiston saavutettavuudesta. Formaatti päivittyi edelleen kaksi kertaa vuodessa, vaikka Ulla Ikäheimo jää eläkkeelle helmikuussa 2020. Toivotaan, että seuraavassa KATVE-kokouksessa on joku muu kertomassa MARC 21 -asioista. Ulla Ikäheimon läksiäisesitelmä oli 14.11. Melindan talonmiehen tuokiossa, tallenne Melinda-wikissä <https://www.kiwi.fi/display/melinda/7Tapahumat+ja+koulutukset>.

5.9 Mikro-Väylä, Miika Vacker

Koha-käyttöönottoja ja Alma-testauksia on aloitettu. Kirjastojen toivoman RFID-pluginin toimintaan pyritään perehtymään mahdollisimman pian. Oodin robottien ja IMMS-järjestelmän kanssa on tänä vuonna ollut paljon aikaa vievää kehitystoimintaa. Osittain asiat menevät ensi vuonnakin "business as usual"-tyylillä, mutta joidenkin palvelujen tasoa pyritään nostamaan. Inventointimoduuli on suunnitteilla, mikä toisi Oodin (ja muiden mahdollisten kirjastojen) roboteille töitä myös yöksi. Futurice toteuttaa lisäksi neuvonta-/opastusmoduulia roboteille.

5.10 Dublin Core, Juha Hakala

Dublin Core on ollut pitkään uudistettavana ISO:ssa. Marraskuussa ilmestyy DC:n ISO-standardin toinen osa, joka käsittää koko DCMI Metadata Terms -nimiavaruuden. SFS:ssä on päätetty, että koko standardi suomennetaan; käännöksen tekevään työryhmään saa ilmoittautua Juha Hakalalle. Suomennoksessa on tarkoitus keskittyä opinnäytteiden kuvailuvaatimuksiin, sillä tämän työn pohjalta uusia elementtejä voisi ehdottaa lisättäväksi kansainväliseen standardiin. Ehdotusten pohjana voisi käyttää suomalaisille julkaisuarkistoille tehtyä Metadatasuosistusta, joka tehtiin yhteistyössä laajan asiantuntijaryhmän kanssa Kansalliskirjaston vetämässä projektissa.

5.11 Bibframe, Juha Hakala

Tällä hetkellä on vähintään 4 kuvailuympäristöä, joissa käytetään Bibframea tai sen kaltaista formaattia. Kongressin kirjasto kehittää Bibframeen perustuvaa metatiedon tallennus-alustaa. Suurin käyttäjä nyt lienee Ruotsin Libris XL, joka ei oikeastaan käytä puhdasta Bibframea, vaan ohjelmassa on käytössä laajennettu formaatti, jonka avulla konversio MARC 21:een onnistuu yksi yhteen. Kuvailutiedot näytetään MARC 21 -formaattissa tietokannassa, vaikka ne tallennettaisiin Bibframena. Vielä ei osata sanoa milloin Bibframe on valmis tai milloin sitä voidaan käyttää. Chalmersin teknillisen korkeakoulun kirjaston käyttämä Folio-järjestelmäkin käyttää MARC 21:tä, vaikka ohjelmasta löytyy valmius Bibframen käyttöön.

Kokouksessa kerrottiin lisäksi, että Innovativella ja Ex Libriksellä on suunnitelmia Bibframen suhteen. Ex Libris aikoo mahdollistaa MARC 21 -tietueiden konversion Bibframeen ja takaisin. Luettelointi tapahtuisi kuitenkin edelleen vain MARC 21 -muodossa.

5.12 Axiell Finland, Esa Peltonen

Axiell Finlandin henkilöstössä on tapahtunut muutoksia: maajohtaja Martti Vuolijoki lopettaa ja aiemmin OLS:ää luotsannut Mikael Bäckman siirtyy tehtävään.

Quria-käyttöönottoja on tehty Saksassa. Quria basicin lanseeraus on tulossa; tätä ohjelmaa tarjotaan PrettyLib-kirjastoille, sillä kirjastojen perustehtävät hoituvat tällä. Ruotsissa käytössä oleva WeLib-järjestelmä (julkaisu- ja kirjastojärjestelmä) toimii pilvipalveluna, jota voi käyttää itsenäisenä kirjastojärjestelmänä tai kevyempänä asennuksena, kehitystyö etenee. Mikromarcin uusin versio on otettu käyttöön Ruotsissa ja Norjassa, tässä Finto-integraatio on Suomen erityispiirre. Gemini-järjestelmää käyttäneet kirjastot länsirannikolla siirtyvät käyttämään Mikromarcia.

Mobiilikirjastossa on otettu käyttöön seutuvaraukset, pyritään tuomaan myös muita verkkokirjaston palveluja mobiiliin, mutta olennaista on pitää sovelluksen käyttö helppona. [Suomi.fi](https://suomi.fi)-viestitoiminto otetaan käyttöön. SIP2 over https:n testaukseen etsitään automaattipuolelta kumppania. Bugeja on korjattu Finna-Aurora-yhteydessä. Tarkoitus päästä eroon Arena-pohjaisuudesta vielä ennen marraskuuta. YSA-YSO-konversio aloitetaan marras-joulukuussa.

5.13 Korkeakoulujen Koha, Ari Ahlqvist

Esitys: [Kansalliskirjastolle yksi järjestelmä](#)

Kansalliskirjastolla nyt ensimmäistä kertaa käytössä vain yksi järjestelmä, jolla on Finna-hakuliittymä. Voyager-Fennica on vielä auki, mutta se ei enää päivity, joten sitä ei kannata käyttää lähteenä. Melindassa poimintarajapintoja tarjolla Z39.50 ja SRU, tulevaisuudessa myös OAI-PMH. Poiminnat opastetaan tekemään Melindasta. Fennican ja Violan yhteydet voi poistaa jo nyt, mutta Helkan Helsingin yliopiston kirjaston puoli on edelleen käytössä. Asiasta tiedotetaan myöhemmin.

5.14 Finna, Bjarne Beckmann

1. Ajankohtaista

- a. Uudet näymät ja aineistot
 - i. Helle-kirjastot on julkaissut aineistonsa [Finna.fi](#):ssä ja oman verkkokirjaston: <https://helle.finna.fi>
 - ii. Tiekkö-kirjastot on julkaissut aineistonsa [Finna.fi](#):ssä ja verkkokirjastossa: <https://tiekko.finna.fi/>
 - iii. Leppävirran kirjasto on julkaissut aineistonsa [Finna.fi](#):ssä ja oman verkkokirjaston: <https://leppavirta.finna.fi>
 - iv. [Kansallisarkiston kirjaston aineistot](#) löytyvät nyt Finna.fistä.
- b. **Finnan käyttö ja trendit 2018 -raportti** julkaistiin kesällä. Se sisältää analyysin 78 Finna-hakupalvelun kävijädatasta sekä tulokset käyttäjäkyselystä, johon saatiin yli 47 000 vastausta. Tutustu [tiedotteeseen](#) asiasta.
- c. E-aineistojen käytöstä ja korkeakoulukirjastojen asiakkaista on tehty **kaksi käyttäjätutkimusta**. Lisäksi on tehty analyysi korkeakoulukirjastojen **keskitetyn indeksin käytöstä**. Löydät tutkimukset ja analyysin [Finnan asiakaswikistä](#).
- d. [Finna-verkkokirjasto käytössä jo yli puolella yleisistä kirjastoista](#)
- e. Työstämme vuoden 2019 aikana Finnan tulevaisuuden visiota vuoteen 2030. Visiotyöhön osallistuu Finnan konsortiorihmä. Työn edettyä pyydämme kommentteja osallistuvilta organisaatioilta.
- f. **Finna Luokkahuone** on valtakunnallisen [Finna.fi](#)-hakupalvelun uusi sisältökokonaisuus, **joka avautui virallisesti 9.10.** Luokkahuone tuo [Finna.fi](#):n aineistoja ja niihin liittyviä uusia oppimateriaaleja opettajien ja koulujen käyttöön.
 - i. Esittelimme sivustoa [webinaarissa](#) Finnassa mukana oleville organisaatioille 1.10.

2. Teknisen kehityksen kuuluiset

- a. Korkeakoulujen kirjastojärjestelmien uudistamiseen liittyvä työ Finnassa edistyy suunnitelmien ja aikataulujen mukaan.
 - i. **Alma-kirjastojärjestelmän** integrointi on alkanut kesällä ja edistyy ripeästi kirjastojen toiveiden mukaisesti. Integraatiotyön perusteella Almaan siirtyvät kirjastot voivat jatkaa kansallisessa [Finna.fi](#)-hakupalvelussa ja tarjota asiakkailleen Finna-verkkokirjaston jatkossakin. Integraation ansiosta esimerkiksi sähköpostikirjautuminen sekä paikallisen indeksin ja ulkoisen artikkeli-indeksin (PCI/CDI/EDS) hakutulosten esittäminen samassa hakutulostulostassa on toteutettu onnistuneesti.
 - ii. **KOHA-kirjastojärjestelmän** ovat ottaneet käyttöön viime aikoina 3AMK, Varastokirjasto, Tritonia, MPKK, Centria, Kansalliskirjasto ja Kansallisarkiston kirjasto.
- b. Finnan indeksin kuvailutietoihin pääsee nyt käsiksi uuden rajapinnan kautta. OAI-PMH rajapinta mahdollistaa Finnan indeksin tietojen haravoimisen isona massana rajapinnan kautta. Rajapinta on testikäytössä ja siitä kiinnostuneita pyydetään olemaan yhteydessä Finnan palvelupostiin (finna-posti |at| helsinki.fi). Ensimmäinen versio ohjeista on myös nyt julkaistu Finnan ohjeissa: <https://www.kivi.fi/x/XID6Bg>
- c. Palautelomakkeen muokkausta ja luomista on parannettu organisaatioiden omassa Finna-käyttöliittymässä. Voit nyt käsitellä saatuja palautteita turvallisesti Finnan hallintaliittymän kautta. ks. <https://www.kivi.fi/display/Finna/Palautelomakkeet>
- d. Teknisen kehityksen etenemistä voit seurata [Keskustelufoorumilla](#).

6 Muut asiat

Pääsyn rajaus omatoimikirjastoihin Koha-järjestelmässä

Kohassa on käytössä kahdenlaista pääsyräaustointia, mutta kansallinen ratkaisu olisi hyvä saada. Aurorassa on mahdollista rajata pääsy omatoimikirjastoon ja lainausautomaattien käyttöön erikseen, Kohassa toiveissa saada asia ratkaistua jollain lailla.

Mahdollisimman rajoitettu ratkaisu olisi hyvä, jotta tietoa ei kulje tarpeettomasti. Miten karsitaan ylimääräinen tieto pois niin, että kuitenkin kaikki tarpeellinen tieto saadaan järjestelmästä asiakkaan pyrkiessä sisään? Tarvitaan erillinen profiili, jolla määritetään mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, aukeaako omatoimikirjaston ovi vai ei.

Asiasta keskusteltiin ja päädyttiin jatkamaan pohdintaa kirjastojärjestelmien ja laitetoimittajien kesken. Ari Ahlqvist, Ari Mäkiranta, Esa Peltonen ja tarvittaessa Juha Hakala muodostavat pienryhmän, jonka tekemästä työn pohjalta voidaan tehdä suositus pääsyn rajauksesta.

7 Seuraava kokous

Seuraava kokous **on tiistaina 25.2.2020 kello 14.00-16.00** Fabianian kokoushuoneessa C222, 2. krs (Yliopistonkatu 1).

8 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 16.05.